

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

שבת דף נא-נו | פרשת אחרי מות-קדושים | גליון מס' 17

דף נא.

ואין מרזקין וכו' בשביל שיזובו מימיו וכו'- וברש"י: משום דקא מוליד בשבת ודמי למלאכה שבורא המים האלו עכ"ל. והדברים תמוהים לכאורה מאוד, דאיזה מלאכה יש כאן. וכדי לבאר הדברים נקדים דברי הפרמ"ג בספרו ראש יוסף עמ"ס ביצה (ל"ג ע"ב) שכתב לבאר דברי הרמב"ם (פ"ד דיו"ט פ"א) לגבי הוצאת האור מן האבנים עפ"י הט"ז דס"ל בדעת הרמב"ם דאיסור הוצאת אש מן האבנים הוא מן התורה, ואין האיסור משום מבעיר, (דהא מבעיר שרי ביום טוב מקרא דלא תבערו אש וכו' הא ביום טוב שרי), אלא משום הכנה דרבה, "והוא דמן התורה אסור להמציא אש אפילו למדורה, והיה ביום הששי חול מכין ליו"ט דבעינן הכנה מיום חול לא ביום טוב עצמו, ותיקוני מאכל לא חשיב הכנה, כיון דהמאכל בעולם, משא"כ זה להמציא אש הוה הכנה ממש, וצריך מיום חול" עכ"ל הפרמ"ג.

ולפי"ז יש לומר דגם זה כוונת רש"י כאן דהאיסור הוא משום הכנה, וכדברי הפרמ"ג הנ"ל הרע"ב והט"ז, ודו"ק היטב.

דף נא:

במה בהמה יוצאה וכו'- הטעם שהקדים רבינו הקדוש את דיני הבהמה לדיני האשה המפורשים בפרק הבא (המתחיל בדף נ"ז ע"א). כתב השפת אמת (להלן ד' נז) לבאר, דהרי כאשר הבהמה תצא עם מה שהתנא אסר עליה, יעבור בעל הבהמה על איסור דאורייתא, וכפי שתוס' אומרים בתחילת הפרק: אדם מוזהר על שביתת בהמתו דכתיב: "למען ינוח שורך וחמורך", משא"כ אם אשה תעבור על דיני הוצאה לצאת עם הדברים המנויים במשנה משום גזירה שמא הם יפלו והיא תבוא להעבירם ד' אמות ברשות הרבים, א"כ אין איסורה רק מדרבנן, ולכן הקדים פרק במה בהמה שהיא חשש דאורייתא, לבמה אשה שאין איסורה רק מדרבנן.

ועפ"ז ממשיך השפת אמת לחדש עוד בזה, דהנה בפרק הראשון למדנו שהדברים שאסור לעשותם מדאורייתא בשבת, נאסרו כבר בע"ש מחשיכה, ואילו הדברים שנאסרו בשבת רק מדרבנן, אינם אסורים אלא דווקא עם כניסת השבת, ולא קודם, משום גזירה לגזירה, והיות שביתת בהמה זה איסור תורה, הרי שצריכים כבר לאסור לצאת אפי קודם כניסת השבת, משא"כ האיסורים על האשה לצאת שהם רק מדרבנן, מתחילים רק עם כניסת השבת, לכן חייב היה התנא להקדים את פרק "במה בהמה" לפרק "במה אשה", ושפיר הקדים רבינו הקדוש את פרק "במה בהמה" לפרק "במה אשה". עכד"ק.

דף נב.

אמר רב יוסף חזינא להו לעיגלי דבי רב הונא וכו'- הנה מגמ' זו יש להוכיח דרב יוסף לא היה סומא מתחילתו, אלא שבתחילה היה רואה ולאחמ"כ נסתמא. וכן מבואר נמי מדברי הגמ' לקמן קלת. אמר רב יוסף חזינא להו לכילי עי"ש.

ובאמת שכן כתב הר"ן (קידושין דף יג. מדפי הרי"ף) שרב יוסף פתוח ונסתמא הוה דאמריי באגדה דסמי נפשיה משום דלא מצי קאי דלא לאיסתכולי בר מד' אמות דיליה. עכ"ל. וכ"כ הרמב"ן והריטב"א בקידושין (לא). ובמגילה (כד). ובשע"ת תשובות הגאונים (סי' קעח) הביאו אגדה זו שרב היה לו עשר מילי דחסידותא וכשנפטר לקח כל אחד מתלמידיו אחת מהנהגותיו, ובהנהגותיו החמישית כותב שלא היה מביט לצדדין ואפילו לפניו, ונהגו רב יוסף ורב ששת אחריו ולא יכלו לעמוד בה עד שסימו את עיניהם. ע"ש. וע"ע ברבינו גרשום במנחות (קט:). ורש"י בפתיחה לס' האורה. ובחיד"א בס' פתח עינים (מנחות ק).

ובסדר הדורות הביא את דברי המקור חיים (ס"פ שלח) שכתב בזה"ל: אמרו כי רב יוסף ישב בבית

אפל מ' יום, וציוה להביא לפניו אבני שיש והסתכל בהם ונעשה סגי נהור, ואין ספק שזה בתכלית הפרישות, ואמרו שכן עשה רב אשי, ואחד מגדולי הרופאים נסתמא ובאו הרופאים לרפואותו וא"ל איני רוצה לראות יותר כי די לי במה שראיתי, ויפה אמר החכם יוני שלא נראה מקצת הדברים טוב משנראה. עכ"ל. ובגליון בגמ' ע"ד הר"ן בקידושין התפלא על שלא הביא סדר הדורות את דברי הר"ן אלו בשם אגדה דרב יוסף סמי נפשיה.

דף נג.

מעשה באחד שנשא גידמת ולא הכיר בה עד יום מותה, אמר רב בא וראה כמה צנועה אשה זו שלא הכיר בה בעלה, אמר לו רבי חייא זו דרכה בכך אלא כמה צנוע אדם זה שלא הכיר באשתו- היעב"ץ כאן הוכיח מהאי עובדא שצנוע יכול לישא אשה בלא לראותה, ואין לו את האיסור שאין לאדם לקדש אשה עד שיראנה (קידושין מא.). וע"ע במש"כ היעב"ץ לקמן (טז.).

ויש לעיין בזה דהנה המהרש"א בב"ב (טז.) כתב בזה"ל: ויש לדקדק היאך לא היה מסתכל אברהם בשרה מעולם כדקאמר הכא מדכתיב הנה נא ידעתי וכו', והרי אמרו בפ"ב דקידושין אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה שמא יראה בה וכו', ואברהם אבינו קיים מילי דרבנן ואפי' עירובי תבשילין (יומא כח.). וי"ל דודאי ראה אותה בנעוריה קודם שנשאה מדרב יהודה שמא תתגנה וכו', אלא דאחר שהיתה נשואה לו לא ראה אותה מתוך צניעותה, והוא חשב כי לא עמדה ביופיה בזקנתה כי היתה בעת הזאת יותר מס' שנה, ולפי שע"י מעשה הסתכל בה עתה כדאיתא בתנחומא וראה שעמדה ביופיה, מהפלא שנעשה בה בת כ' כבת ז' ליופי וכו', וע"כ אמר עתה לפני זמן זקנותך ידעתי כי יפת מראה את וכו'. עכ"ל. וכ"כ כדבריו בס' נחלת יעקב (הובא בשפת"ח לך לך יב, יא) ובס' באר התורה שם.

עכ"פ חזינן מדבריו דאפי' אברהם אבינו שהיה צנוע ביותר לא היה לו לקדש את שרה בלא לראותה, ובאמת ראה אותה קודם שנשאה משום דינא דר' יהודה דאסור לקדש אשה עד שיראנה.

איברא דמצינו כמה מפרשים שכתבו כדברי היעב"ץ, וז"ל רבינו בחיי שם: דעת רז"ל שלא נסתכל בה מעולם עד אותה שעה, כי אברהם לענותנותו הגדולה היה כורת ברית לעיניו וכענין שאמר איוב (איוב ל') "ברית כרתי לעיני", כי הצדיקים כורתים ברית עם אבריהם שלא יזיקו אותם כאדם הכורת ברית עם אויביו שלא יזיקוהו וכו', וכדרך אומרם (שמות כג) לא תכרות להם ולאליהם ברית, שאין

לך אויב שיריע לאדם כרוב פעולותיו וכו'. עכ"ל. ועיין בס' צדה לדרך מה שביאר בדבריו. עכ"פ מדבריו מבואר כדברי היעב"ץ שאדם צנוע שרי ליה לקדש אשה בלא שיראנה. וכ"כ בס' באר בשדה להדיא דקושיא מעיקרא ליתא דמידי הוא טעמא אלא משום שמא יראה דבר מגונה ותתגנה עליו, א"כ לא שייך איסור זה אלא לסתם בני"א שזרכן בכך להסתכל בנשותיהן, אבל לגבי אברהם אבינו ע"ה שהיתה בו צניעות יתירה שלא היה נהנה אפי' בשלו ואינו מסתכל אפילו בדידיה, לא שייך לגביה הך טעמא וממילא שרי ליה לקדשה בלא שיראנה מתחילה. עכ"ל. וכ"כ בס' עיון יעקב (ב"ב טז.) דאברהם אבינו כיון שלא היה חפץ לראותה לעולם לכן לא היה צריך לראותה. ועיין בשו"ת נודע ביהודה (אהע"ז קמא סי' עז ד"ה ומש"כ ממה).

ובאמת שהיעב"ץ אזיל לשיטתו שכתב לקמן (טז.) שזקנים הראשונים ידעו בבני זורם שאינם מקפידים ולא מסתכלים בהן אפי' בשעת טהרתן, כענין שאמרו (ב"ב טז.) בא"א הנה נא ידעתי וכו', וכן למעלה (נג.) באחד שנשא גידמת, וכי הא דאמרינן בא וראה שלא כדורות הראשונים וכו' (ברכות לה:). והיינו שהוא מפרש שבאמת אברהם אבינו לא הסתכל בשרה, ומהאי טעמא נמי מפרש לגבי ההיא גידמת שבעלה לא ראה אותה מחמת צניעותו. [ובס' אור משה (סי' מ') לגר"ח סופר שליט"א כתב לתמוה ע"ד היעב"ץ מנין לו דין זה שצנוע יכול לקדש בלא לראות, ונשאר בצ"ע, אך לפי דברי היעב"ץ בדף סד. ובכל המובא לעיל לכאוי מבואר היטב].

ולענ"ד נראה לבאר שבאמת בעלה של אותה אשה גידמת ראה אותה קודם שנשאה, משום דינא דאסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה, אלא שלא הכיר בה שהיא גידמת, משום שאותה אשה התקינה לה יד מעץ בצורה כזו שהיתה נראת ממש אמיתית, עד כדי כך שלא הבחין בעלה בשינוי, וכה"ג מצינו בתוס' בתענית (ד. ד"ה יכול) שהקשו דאמאי קאמרינן דאליעזר שאל שלא כהוגן, והא לא אמר אלא 'אשר אומר אליה הטי נא כדך', ואם יראה שתהא חיגרת או סומא לא יאמר לה, וי"ל דה"פ יכול אפי' חיגרת ואפי' סומא, יכול אפי' חיגרת שיהיה לה רגל מעץ והוא לא יראה רואה, או סומא כגון שיש לה עינים יפים ואינה רואה כלל. עכ"ד. וה"נ מיירי שאותה אשה התקינה לה יד מעץ ועי"ז לא הכיר בה, ולכאוי כן יש לדייק מהלשון "ולא הכיר בה עד יום מותה", שלא אמר ולא ראה אותה, אלא שלא הכיר ע"י שנתנה ברגליה יד מעץ. (וכה"ג כתב לדייק הצדה לדרך עה"פ הנה נא ידעתי ע"ש). וכן מתבאר מדברי הבא"ח בס' בניהו שהביא את דברי העיון

יעקב שדקדק דמהו ולא הכיר בה 'עד יום מותה'; דביום מותה היאך הכיר בה שהיתה גידמת, ותירץ שאפשר שהיא גילתה לו הענין הזה לנחם אותו שלא יצטער על מיתתה. וכתב הב"ח שהוא דוחק גדול. וע"כ כתב לבאר שאפשר שהרופאים עשו לה יד של עץ או דבר אחר בחכמה, ונתנו במקום הקטועה, ואין ניכר לעיני בני אדם, וכאשר עושין כן בערי אירופא, ואחר שמתה כשבאו לטהר אותה ברחיצה כנהוג, נסתפקו הרוחצין אם תשאר היד החדשה מחוברת בגופה כדי שלא תקבר חסירת אבר, או"ד יסירו אותה היד הנוספת לה, ושאלו מבעלה איך לעשות, והשיב מה שהשיב ואז ידע שהיתה גידמת.

ועיין בשו"ת מהרש"ם ח"ב (אהע"ז סי' רכה) שהביא שנשאל על אודות בחור אחד שהתארס עם נערה, וקודם לכן טיילו יחד הרבה, ולאחר זמן מה מהאירוסין טען הבחור שנודע לו שהיא חגרת ואחת מרגליה רגל של עץ היא, והוא ביקש בשל כך לבטל את השידוך, אלא שהכלה טענה שכיון שטיילו יחד פעמים כה רבות קודם האירוסין, לא יתכן שלא הבחין כבר אז שהיא חגרת ורגלה רגל של עץ, ועכשיו הוא רק משתמש במומי לצורך אמתלא לביטול האירוסין. ופסק המהרש"ם שהחתן יהיה נאמן אם ישבע שלא הרגיש בהילוכה שהיא חגרת ושרגלה רגל של עץ, והוכיח כן מדברי התוס' בתענית הנ"ל שמבואר שם שיכול אדם לדבר עם זולתו ולא ירגיש שרגלו רגל של עץ.

דף נד.

ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק - כתב הרמ"א (יו"ד סי' פ"ז סעיף ג') שמותר לאכול בשר עוף עם חלב שקדים, ואין כאן איסור משום מראית עין בבשר בחלב, כיון דבשר עוף בחלב אינו רק דרבנן ליכא משום מראית העין. אולם הש"ך (שם סק"ו) מביא ראייה מכאן דאף במידי דרבנן חיישי למראית העין, דהא טעמא דאסור בזוג אף על פי שהוא פקוק, משום דמחזי כמאן דאזיל לחינגא, דהיינו למכור, ואיסור מקח וממכר בשבת אינו אלא מדרבנן. וא"כ גם בשר עוף בחלב שקדים אסור משום מראית העין. ע"ש. ובתפארת ישראל דחה דאיסור מקח וממכר בשבת הוא איסור מדברי קבלה, אבל באיסור דרבנן גרידא י"ל דלא גזרו בו משום מראית העין. [וראה מש"כ הגרעק"א בהג' על השו"ע סי' שה, יא].

דף נד:

תריסר אלפי עגלי הוה מעשר רבי אלעזר בן עזריה מעדריה כל שתא ושתא - ונמצא שהיה מעשר בכל שנה סכום עצום שהיה זה רק מעשר, וא"כ נמצא

ושמעתי מקשים דאמאי הזכירו שהיה מעשר בכל שנה אותו סכום, והלא לפי החשבון צריך להיות שבכל שנה מתרבה עדרו ליותר מהקיים.

ואולי יש לומר דסכום זה לאו בדווקא הוא וכמ"ש הרש"ש (מסכת שבת דף קיט): ד"ה תריסר עליתיה. צ"ל תליסר. וכן הגיה הגר"פ בברכות (כ') בתד"ה תליסר. אבל מצאנו ג"כ תריסר בכ"מ לגוזמא (לעיל נד ב') תריסר אלפי עגלי כו' וכ"ה בתוס' יומא (סו) ובע"ז (יג) ובבכורות (נג) אכן בביצה הגי' בגמרא תליסר. ובב"מ (מו) ר"פ ה"ל תריסר אלפי זוזי וש"נ בב"ב (קמט) דאיסר גיורא ה"ל תריסר אלפי כו'.

וכן נראה דס"ל למהרצ"ח (שבת דף נד): שכתב: תריסר אלפי עגלי הוה מעשר ר' אבא מעדריה. נ"ב ע"י סדר הדורות ערך ראב"ע שהתעורר בזה על הגירסות שונות שיש בתלמודינו. בקצתם הגירסא תריסר. ובקצתם הגירסא תליסר. וע"י רש"י (שבת קי"ט ע"א) ד"ה תליסר עיליתא דדינרא עליות מלאות דינרא זהב לגוזמא בעלמא הוא כגון תליסר גמלי ספק טריפות (חולין צ"ה ב') וכן בשבת שם ר' אבא זבן בתליסר אסתרי מתליסר טבחי ע"ש.

עוד בעניין זה נציין שבספר רוח חיים למהר"ח פלאגי (סי' שה סק"ב), שכתב להקשות היאך לא מיחה ראב"ע בשכנתו, וכתב לתרץ שמזה ראייה למה שכתב הפמ"ג שאין האשה מצווה על שביתת בהמה, דהויא מ"ע שהז"ג, וס"ל לראב"ע ג"כ שאין האשה מצווה, ולכך לא מיחה, ואין זה היפך חכמים, אלא "שלא ברצונם", כי הרואים לא ידעי ממי היתה, כיון שיוצאת משכונתו, והיה לו פרות רבות, וזהו שלא ברצונם אבל לא שנחלקו בעיקר הדין. ע"ש.

דף נה.

אם לפניך גלוי וידוע, לפניהם מי גלוי - בשו"ת צמח צדק (סי' ס"ט) כתב דכמו דמי שנתכוין לאכול בשר

בחזיר ועלה בידו בשר טלה צריך כפרה (כדאיתא בקידושין פ"א ע"ב), אף המתכוין לספק איסור ונתברר שהיה מותר, כיון דספק דאורייתא מן התורה לחומרא, בעי כפרה. ועיין בקובץ הערות (סימן מ"ב אות ד' ואילך) שהקשה עליו מהרבה מקומות דמוכח שם דאם נתברר שהיתה היתר לא עבר על האיסור כיון דהיתה רק ספק איסור ולא ודאי איסור. אלא דכתב דלכאורה מסוגיין מוכח כבצמח צדק. דהא כאן היה ספק בידם אם יקבלו התוכחה או לא, ועכ"ז טענה מדת הדין דכיון דלהם לא היה ברור שלא יקבלו צריך לענוש אותם על שלא הוכיחו להחוטאים. וכתב דשמא י"ל דכל עיקר מצות התוכחה ניתנה על הספק, דלעולם אי אפשר לו לדעת אם הלה יקבל ממנו או לא, ולכן אף דכלפי שמיא גליא שלא היו מקבלין, מ"מ בעו כפרה על שלא הוכיחו אותם.

דף נז:

ירושלים דדהבא כדעבד לי ר"ע לדביתהו- הנה בנדרים (נ' ע"א) איתא שאמר ר"ע לאשתו: אי הואי לי רמינא ליך ירושלים דדהבא וכו' ע"כ. וכתב בבן יהודע (שם): קשה דהול"ל עבידנא לך ומאי רמינא לך, ונ"ל בס"ד דנדר לה שהוא בעצמו ישים לה זה התכשיט בראשה, כי זה התכשיט עטרה בראש, ובודאי שיש בו משבצות זהב לקשרו בראש, וצריך השמתו ע"י אחר להשימו היטב, ולקשור קשרו כדי שיעמוד ולא יפול, והוא נדר לה שהשמת התכשיט הזה וקשריו הכל יעשה לה בידי, כנגד הכבוד שהיתה מכבדת אותו בעניו בידיה, שהיתה מלקטת לו בידיה את התבנא מן מזייה.

ובזה ניחא מ"ש באבות דרבי נתן פרק וא"ו, שא"ל תלמידיו רבי ביישתנו ממה שעשית לה, אמר להם הרבה צער נצטערה עמי בתורה, וכתב הגאון חיד"א ז"ל, שבספר בנין יהושע פירש ביוש הוא לנו ולנשותינו, שאין להם תכשיטין חשובין כמותה, וכתב על דבריו לא נהירא, חדא דאינו דרך ארץ לומר לרבן של ישראל בסדר נשים שלהם, ועוד מה דמות יערכו לרבי עקיבה שהיה עשיר גדול, ואפילו אשת רבן גמליאל לא היה לה ונתקנאה, כמ"ש בירושלמי פרק במה אשה, ומה בושה יגיע להן עכ"ל ע"ש.

וכפי האמור מובן שפיר דבריהם באומרם ביישתנו ממה שעשית לה, דלאו על עשיית התכשיט קאמרין, אלא על אשר הניח לה התכשיט הזה בידי בראשה והוא בידי קשר קשריו ותקנו בראשה כאשר נדר לה רמינא לך, ולכן אמר לו ביישתנו, דאדם גדול כמותך תעשה לה שירות זו, לתקן ולהשים התכשיט בראשה, ואמר להם ראויה היא לכבוד הזה מפני שנצטערה עמי בתורה, וא"כ בעבור כבוד התורה אני עושה לה הכבוד הזה.

>>>><<<<

מתוך שהי' לו לפנחס למחות לחפני ולא מיחה וכו'- הנה הצ"ח בברכות (כ' ע"ב) ר"ל דכהנים ולוים אינם בכלל ערבות ע"ש. ובספר קהלת שלמה להגר"ש שטנצל ז"ל (מערכת ע' אות לה) העיר דברכות דבי אליהו (פרק י"א) מפורש דין ערבות בפנחס שהי' כהן ע"ש.

דף נה:

ויש להוסיף מהגמ' דידן דמפורש דין ערבות בחפני ופנחס בני עלי שהיו ג"כ כהנים וצ"ע.

ואולי י"ל בזה עפ"י מש"כ בדברי אמת (במערכות ע' קסח) דאפי' להרא"ש דס"ל בברכות (שם) דאין דין ערבות בנשים. אך נשים לנשים יש בהם דין ערבות ע"ש. ולפי"ז י"ל דאולי ג"כ כהנים לכהנים יש ג"כ דין ערבות גם להצ"ח הנ"ל, וא"ש שפנחס נענש על חפני ששניהם היו כהנים ודו"ק היטב.

דף נו:

במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה- דעת בעל המאור ועוד ראשונים דרק בנשים גזרו שלא לצאת בתכשיטין ולא באנשים, וז"ל הבעה"מ: אבל באיש לעולם לא חיישינן דלמא שליף ומחוי, מפני שהוא בן דעת, אבל לנשים וקטנים שדעתן קלה עליהם חיישינן כו'. ומפורש טעם זה בירושלמי, תכשיטין למה הן אסורין, ע"י שהנשים שחצניות הן מתירתם להראות לחברתה כו'. ועיין במשך חכמה (פ' קדושים) שכתב טעם נוסף לדבר דיגיעת דרך ארץ

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מותקיים שיעור 'למשכימי קום' לאחר הנה"ח בביהכנ"ס 'תורת משה מציון' רח' החווה פינת דרכי איש, ו'למאחרי שבת'

בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממועזריטש 144 בשעה 10.35 בערב

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

בכתובת זו ניתן לקבל גם הגליון: 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.

לתרומות עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' המכין את הכהנים לעבודתם פנו לטל 0504166339 או דרך מכשירי נדרים.